

SISUTIHHE LAVASTUS. Tallinna Linnateatris tõi Anu Lamp lavale ühe perekonna naiste loo.

Naise puudutusest ärkab vesi kannus ellu

ARVUSTUS

PILLE-RIIN
PURJE
teatrikritik

Jean-Luc Lagarce

«Olin kodus ja ootasin, et vihma hakkaks sadama»

Tõlkinud ja lavastanud Anu Lamp
Esietendus 24. septembril linna-
teatri väikeses saalis

Juhan Viidingu luule-rida «ja ma naeran et ma nutan» hakkas mu sees kumiseva Külli Teetamme avamonoloogi ajal ja jäigi tema tegelaskuju, Esmasündinu saateheliks.

Linnateatris on lavastatud kolm Jean-Luc Lagarce'i näidendi: «Meie, kangelased» 2009, «Üsna maailma lõpus» 2010, nüüd «Olin kodus ja ootasin, et vihma hakkaks sadama». Külli Teetamm ainsana on mänginud kõigis kolmes ja täiesti erilisel rolli. Tema Esmasündinu sõnade sees ja kohal tantsisklemine, rolli siseilma liikuvus ka näiliselt liikumatuna, kinnitab, kui õige oli otsus anda Teetammelle Helmi Tohvelmani nimeline auhind.

Lavastuse «Olin kodus...» kujundus (Martin Mikson) ja kostüümid (Kristiina-Hortensia Port) loovad esmase seose Lorca «Bernarda Alba majaga», mis on üks ütlemata süngem näitemäng. Aga «Olin kodus...» ei mõju ängistavana. Peagi hakkab kujundus avarduma, silma jäävad tolmunud raamaturiidlid tagatoas: see on maja, kus palju loetakse.

Lagarce'i ainuline sõnavara, ta otsiv ja distantseeruv sõnaoome on siinseil elanikel ka raamatulehekülgedelt korjatud. Meelde tuleb Anu Lambi ja lavakooli 27. lennu tudengite lavakava pealkiri: «...ja Sõna sai lihaks». Luukide vahelt immitseb sooja kollast valgust, tugevneb küsiv ootus, millal valgus muutub – loomulikult on jällegi Esmasündinu see, kes räägib valguse teiseks.

Õige ruttu annab Lorca asotsiatsioonitugla Beckettile üle. Meenub seegi, et eesti teatris on kaks naist mänginud Godot' ootamist – Anu Lamp ja Külli Teetamm. Viis naist on mine tea kui kaua oodanud oma kadunud venda, poega, pojapoea.

Mitmetähenduslik on kerge lenduv pilk, mis kaotsiläinust ja kojajõudnust kõneldes suundub üles – see võib tähendada magamistuba ülakorrusel, aga mitte ainult. Ja viimaks jõuab kätte see hetk, mil Beckett omakorda loovutab ruumi Tšehhovile – kui Elisabet Reinsalu keskmine öde, rollinimega Teine, räägib tööle hakkamisest, ongi laval kolm öde, vanim veel kooliõpetaja pealekauba.

Sõnakesksel ja sõnatundli-

Jean-Luc Lagarce'i näidendi tõlkis ja lavastas Tallinna Linnateatris Anu Lamp. Mängivad Helene Vannari (vasakult), Elisabet Reinsalu, Külli Teetamm ja Liis Lass, fotolt puudub Epp Eespäev. FOTO: SIIM VAHUR

kul lavastusel on koreograaf – Renate Keerd. Kõigile viiele naisele on antud oma liikumisjõu isikupära. Kolme öe riietuse laokilolek ja pooside lõtvus rõhutab meesteta kodu, kus pole millegi, kellegi nimel pingutada. Reinsalu – Teise alasti varbad oma sissepoole pööratuses on lapselikult nukrakesed. Liis Lass – Kõige noorem – lehvitat kleidisabaga tuult nagu lennuvõimetute triibadega rütmiliselt rapsiv lind. Teetamm on põgus repliik karjumisest, mil ta suu muutub viivuks looklevaks nagu Munchi maalil «Karje».

Teetamm on põgus repliik karjumisest, mil ta suu viivuks muutub looklevaks nagu Munchi maalil «Karje».

Esmasündinu elustab oma pilgu ja puudutusega elutuks tarduvat: vesi kannus hakkab ta puutest tujukalt elama, kord tikub joojale kurku, kord voolab juustele kui vihmalubadus; lämbuses närbuva potitaime harvad lehed on tema kätes kohe-maid liblikana lendu tõusmas.

Samuti lenduvad raamatulehed Teise sõrmede vahel, kui ta

vanemalt öelt meeste kohta pärib. Reinsalu mängib Teise fantaseerimisvalmiks, ta ümarates plikasilmades süttib naiselik tulesäde. Esmasündinu tulevikunägemused loovad õt-suva silla Teetamme Kay rolli lavastuses «Aeg ja perekond Conway».

Kahes öes on mänguriliitlust, millest kolmas, noor ja igav, välja jäetud. Liis Lassi – Kõige noorema ülesanne näib tänamatuim, aga eeldab mänguvaprust: olla üleni ilmetu olevus, toasoppidesse nähtamatuks sulanduv. Korraks seisatab Epp Eespäev – Ema – valvsalt oma noorima, murelapse kõrval, tahaks nagu laupa katsuda, kas jälle palavik? Aga Ema eemaldub taas, sirsgeelne, endassepeituv matroon, tagatoas edasi-tagasi sammumas.

Helene Vannari – Kõige vanem naine – peab olema tüdrukute isa ema, tekst vist ei viita sellele, aga Emaga tal veresidet ei ole.

Vannari tegelase säitunud soengus ja ontlikus kleidis, liigutus ja hääles on kindlust, ka mõranemisi. Kõige loetavam on Kõige vanema naise vaikiv, suletud silmil istumine. Tun-

dub, et tema võiks siit minna, ükspuha kuhu, temal oleks selgroogu ja sõltumatus, ta oli pühendunud perekonna meesliikmetele ja naisliin ei loe, aga ta on lihtsalt, dramatismivabalt väsinud, see on vanaduse eesõigus. Lehvitat ajalehega tuult, soengut kahjustamata.

Lavastaja Anu Lambi intervjuu kavalehel on sisutihe, mõtet keskenduvad, sõnad ei la-perda. Samasugune on ka Lambi lavastus. Nähtud etendusel, 26. oktoobril, tundus, et publik püsib kütkestatult kaasas.

Lagarce'i stiili vaimusugulus luule või muusikateosega eeldabki kaasakandumist, et sõnade kaudu sügeneks äratundmisi hingeseisundeist, ootusest, enesekesksusest, oma kurbuse haruldusest, lohutamatus nautimisest, igatsusse klammerdumisest... Kuni sellest saab vabastav, jagatav elufarss. Kuni haihtub hinnangu-te jäigastunud piir ja keegi ei olegi enam «need teised, küla-rahvas, kes peavad meid kuidagi nimetama». Kuni ülesöeldud luuletused lendavad lehekülgede vahelt laotusesse. Et langeda alla öelusetu tõelusena. Sooja vihmana.

Maailma tipp-pianist tuleb Eestisse

Novembri alguses algav Tallinna klaverifestival toob lavale juubelisära ja maailma tõelised klaveritipud.

Tallinna klaverifestivalil on ainulaadne võimalus kuulata Rahmaninovi teist klaverikontserti maailma tipp-pianisti Mihhail Pletnjovi ja ERSO esituses Nordea kontserdimajas. Sooloõhtudega esinevad kaasahaarav, hingestatud Angela Hewitt, suurejooneline Nelson Goerner ja põnev Alexandre Brager, viinilikkuse toob kaasa austerlane Florian Krumpöck.

Festivalil saab kuulata klavessiini ja oreli kooskõla Imbi Tarumi ja Julia Agejeva Hessi vahendusel ning nautida džassi meie noorte annete Holger Marjamaa ja Joel-Rasmus Rummeli esituses. Oma kunsti näitavad keskmise põlvkonna eesti pianist Hando Nahkur ja noored klaveriõppurid, kellest nii mõnigi teeb tõenäoliselt ilma järgmistel festivalidel. Klaveriansambleid esindab Iisraeli silmapais- tev duo Silver-Garburg.

Festivali lõppkontsert on eriline sündmus: esiettekannte õhtu annab Eesti Klaveriorkester. Heliloojad Gavin Bryars, René Eespere, Jüri Reinvere ja John De Simone on ansamb- lile pühendanud uued teosed. Kontserdi lõ- petab Rein Rannapi fantaasiaküllane töötlus Modest Mussorgski armastatud teosest «Pil- didid näitusel», millele sekundeerib kunstnik Raoul Kurvitza videoinstallatsioon.

1998. aastal alguse saanud klaveripidu on suurima kuulajate arvuga klassikafestival. Festivali kunstilise juhi Lauri Väinmaa hin- nangul tähendab senine ajalugu ligi 130 fes- tivalikontserti, üle 130 pianisti kogu maail- mast, sadu muusikateoseid, kümneid meistri- kursusi ja kõige tähtsamana – ligi 30 000 ini- mest, kes on neid kontserte kuulanud.

4.–12. novembrini kestev festival algab erakordse pidulikkusega: ERSO ees dirigeerib Neeme Järvi, 60 aasta juubelit tähistab Kalle Randalu, kellele poleks eesti pianismi võima- lik ette kujutada. kultuur.postimees.ee

Sipsik jõuab Estonia lavale

16. novembril esietendub rahvusoperi Estonia kammersaalis muusikaline lastelavastus «Sipsik ja vana aja asjad», mis valminud Eno Raua armastatud lastejutu ainetel. Lavastaja ja kunstnik on Kati Kivitar.

Lavastaja Kati Kivitari sõnul on vana aja asjadel oluline tähendus. «Lelud mäletavad lapsi, kellele nad kuulusid, nende lapsepõlve ja ühiseid mänge. Nad räägiksid nii mõnda- gi, kui vaid oskaksid. Kõrvalistele inimestele näivad nad aga tummad. Taasleitnud nukkude nõõpsilmadest peegelduvad ühiselt veedetud päevade ja mängitud mängude rõõm.»

«Sipsiku ja vana aja asjade» dramatiseering pärineb Leino Reilt, helilooja on Katri Rebane, osades Külli Teetamm ja Andero Ermel Tallin- na Linnateatrist. kultuur.postimees.ee

Selgus Konrad Mäe preemia laureaat

Konrad Mäe nimelise preemia ja medali tä- navune laureaat on maalikunstnik Sirja-Liisa Eelma, kellele tõi tunnustuse isikunäitus «Tü- hi tähi» Vaal-galeriis. Preemiaga kaasneb 3200 eurot.

Ziiri hinnangul on Sirja-Liisa Eelma maa- likunstnik, kelle oskus ja järjekindlus pildi- struktuuri optiliste võimaluste analüüsimi- sel ja tõlgendamisel maalikunsti vahenditega on tähelepanuväärne. Eelma teoste sisuks on tühjuse kujundi, peatunud hetke või tähendus- tevaba ruumi motiivistikku rakendamine. Eel- ma vastandab ja võrdleb ruumilisi dimensioo- ne maalikunstis, väljudes sageli maalikun- sti traditsioonilistena mõistetavatest piiridest. Jälgides ja analüüsides oma tegevuse tulemuse mõju vaatajale, muudab ta oma teosed filosoo- filise mõtiskluse ajendiks. kultuur.postimees.ee